

Ж. В. Краснобаєва-Чорна,*д-р філол. наук, проф.,**Донецький національний університет імені Василя Стуса,**професор кафедри загального та прикладного**мовознавства і слов'янської філології***ТИПОЛОГІЯ ВЕРБАЛЬНОЇ АГРЕСІЇ проф. ДОМІНІКА А. ІНФАНТЕ:
СПРОБА ФРАЗЕМНОЇ АДАПТАЦІЇ**

Визначено та схарактеризовано вияви вербальної агресії засобами української фраземіки. Окреслено базові складники термінологійного апарату теорії словесної агресивності в студіях Домініка А. Інфанте, його колег і учнів. Описано різновиди вербальної агресії (згідно з типологією проф. Домініка А. Інфанте), зафіксовані в українській фраземіці.

Ключові слова: вербальна агресія, Домінік А. Інфанте, конфліктна комунікація, теорія аргументативності та словесної агресивності, фразема.

Постановка наукової проблеми та її актуальність. Вивченню феномену вербальної агресії присвячено значну кількість закордонних і вітчизняних розвідок, опрацьованих у рамках різних шкіл і напрямків. Одним із таких наукових осередків є Школа досліджень у галузі комунікацій при Кентському університеті (Велика Британія). Її яскравий представник, всесвітньо відомий професор Домінік А. Інфанте, разом зі своїми колегами й учнями, розробив програмну лінію студій теорії аргументативності та словесної агресивності, яка надихає багатьох молодих учених у цій галузі вже не одне десятиліття (див. [2]).

Вербальна агресія є складником конфліктної комунікації. Останню позиціонуємо як процес міжособистісної взаємодії, ґрунтований на протиріччях в оцінках, інтересах, потребах, нормах, цінностях тощо опонентів. Модусна частина конфліктної комунікації визначається прагматичністю та відображає погляди опонентів. У контексті вивчення конфліктної комунікації (вербальні та невербальні засоби) недостатньо дослідженим на сьогодні залишається фраземний фонд мови, що і зумовлює **актуальність** статті.

Мета статті: схарактеризувати вияви вербальної агресії в українській фраземіці з оперттям на типологію проф. Домініка А. Інфанте. Заявлена мета мотивує вирішення таких **завдань**: 1) окреслити базові складники термінологійного апарату теорії словесної агресивності в студіях Домініка А. Інфанте, його колег та учнів (вербальна агресивність, вербальна агресія, фізична агресія, маніфестація вербальної агресії); 2) описати різновиди вербальної агресії, зафіксовані в українській фраземіці, з ілюструванням конкретною комунікативною ситуацією.

Об'єктом у статті виступає вербальна агресія як складник конфліктної комунікації. **Предметом** постають фраземи, що позначають певний різновид вербальної агресії, дібрані шляхом суцільного обстеження з академічного словника фразеологізмів української мови. **Ілюстративна база** розвідки становить близько 100 фразеологізмів і близько 300 мікроконтекстів їхнього вживання. **Методологічне підґрунтя** визначається здебільшого основними положеннями теорії аргументативності та словесної агресивності (Д. Інфанте, Дж. Радд, Т. Чандлер, Е. Шеннон та ін.). Мета й завдання статті зумовили необхідність застосування низки загальнонаукових **методів**, а саме аналізу та синтезу, індукції та дедукції, описового, елементів статистичного.

Серед комплексу спеціальних методів застосовано компонентний аналіз, контекстуально-інтерпретаційний аналіз, параметричний аналіз семантичної структури фраземи.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що в статті вперше досліджено різновиди вербальної агресії згідно з типологією проф. Домініка А. Інфанте, зафіксовані в українській фраземіці. **Теоретичне значення** розвідки зумовлено тим, що матеріал статті доповнює теоретичні постулати *аксіофраземної прагматики*. **Практичне значення** студіювання виявляється в тому, що його матеріал можна використати під час викладання вишівських курсів «Сучасна українська мова» (Розділ «Фразеологія») та «Комунікативна лінгвістика», а також під час написання кваліфікаційних праць здобувачів вищої освіти галузі знань 03 «Гуманітарні науки». Основні результати проведеного дослідження внесено до лекційного курсу освітнього компонента «Теорії комунікації» (Тема «Конфліктна комунікація») для здобувачів вищої освіти спеціальності 035 «Філологія», освітньої програми «Прикладна лінгвістика Applied Linguistics» (другий (магістерський) рівень). Донецького національного університету імені Василя Стуса.

Виклад основного матеріалу

1. Вербальна агресія в концепції Домініка А. Інфанте і його колег. Домінік А. Інфанте описує розвиток міжособистісної моделі, яка визначає типи словесно агресивних повідомлень у міжособистісних відносинах, їх наслідки та причини. В [3] автори розглядають вербальну агресивність «як готовність завдати шкоди уявленню про самого себе іншої людини для того, щоб зайняти вигіднішу позицію в комунікації» [3, с. 61] і протиставляють її вербальній агресії «як дії, в якій адресант впливає на адресата з метою нанесення психологічної шкоди» [3, с. 67]. Отже, вербальна агресія може бути визначена як використання вербальних і паравербальних засобів, що суперечать інституційним і ситуативним нормам комунікації, з метою нанесення шкоди або шкоди комунікативній позиції і самооцінці іншої особи.

Окреслюючи статус вербальної агресії порівняно з фізичною (модель міжособистісного фізичного насильства), дослідники зазначають, що перша не замінює другу, але є «нижчим рівнем» агресії, який може переростати у «вищий» за умови накопичення. У такий спосіб, ці два типи агресії часто зумовлюють один одного: агресивна вербальна поведінка може служити каталізатором для фізичної агресії в тому випадку, якщо об'єкт вербальної агресії первинно налаштований вороже в силу особистісних, соціальних або ситуативних чинників [5].

Чинники, що регламентують ступінь маніфестації агресії в конкретній мовній ситуації включають:

1) особистісні (а) (психо)біологічно зумовлені (вроджена агресивність; темперамент; генетична схильність; стать; вік); б) соціально зумовлені (соціальний статус, загальний рівень культури, рівень мовної культури, рівень освіти; наявний соціальний досвід; гендерний тип особистості); етнічна приналежність);

2) ситуаційні (соціально зумовлені (оточення; поведінка комунікантів; фізичний стан комунікантів; психічний стан комунікантів; соціальна роль));

3) громадські (а) (психо)біологічно зумовлені (національний менталітет (генетично успадковані компоненти)); б) соціально зумовлені (національний менталітет (компоненти, набуті під час виховання); етнолінгвокультурна норма; агресивність суспільства (середовища); вплив ЗМІ)).

Перераховані чинники формують екстралінгвальний контекст комунікації та мотивують необхідність вибору певних вербальних засобів вираження комунікативного наміру (або свідомої відмови від спілкування) як форми діяльності.

У рамках зазначених студіювань Домінік А. Інфанте до різновидів вербальної агресії зараховує: 1) критику (англ. 'attack') (критика особистих якостей (англ. 'character attack'); критика здібностей (англ. 'competence attack'); критика фактів біографії (англ. 'background attack'); критика зовнішності (англ. 'physical appearance attack')); 2) прокляття (англ. 'curse'); 3) піддражнювання (англ. 'teasing'); 4) насмішки (англ. 'ridicule'); 5) погрози (англ. 'threat'); 6) лайку, лихослів'я (англ. 'swearing'); 7) невербальні знаки (англ. 'nonverbal emblems') [4].

2. Різновиди вербальної агресії в українській фраземіці. Розглянемо зазначені вище типи вербальної агресії на матеріалі української фраземіки.

2.1 Критика (англ. 'attack'). В українській фраземіці критика супроводжувана різкими, образливими словами, висловлюванням осуду, докору з різним ступенем інтенсифікації:

а) 'лаяти, критикуючи' (*підносити / піднести [тертого] хрину (хрону, перцю)* (контекст 1):

⁽¹⁾ Явтух візьме вас за петельки й вимагатиме, щоб розповіли колгоспникам про новітні течії в мистецтві.. Які художники, хто що малює, кого по голівці гладять, а кому перцю підносять (Ю. Яновський);

б) 'лаяти + гостро / суворо критикувати' (*давати / дати копоті, зневажл. (1)1; задавати копоті; протирати / протерти з пісочком*) (контекст 2):

⁽²⁾ На конференції треба буде протерти з пісочком [викладача математики], – зігнувся над столом Будяк (Ю. Збанацький);

в) 'дуже вилаяти + суворо / гостро покритикувати' (*всипати на галушки; дати [березової] припарки (2); дати (задати, завдати) гарту (3); дати на горіхи*) (контексти 3-6):

⁽³⁾ – Прокіп хіба не попереджав тебе? Ілько не відповів. – Ну за це доведеться старому на галушки всипати... Я ж просив його... (А. Хорунжий);

⁽⁴⁾ Дали ж припарки Мончукові. За все – холодність, безініціативність. Перепало, довіку пам'ятатиме (Є. Куртяк);

⁽⁵⁾ Бач, спробував би їй хто 2 місяці не писати, задала б гарту... (Леся Українка);

⁽⁶⁾ – Тепер держись. Зараз вона [Текля] дасть і нам на горіхи. Ось тільки побачить (В. Кучер);

г) 'дуже вилаяти + розкритикувати' (*розчистити під горіх*) (контекст 7):

⁽⁷⁾ Він говорив по двох телефонах, з кимсь лаявся, комусь дорікав і дивився на Василя з викликом, готовий щомиті спалахнути і розчистити інженера під горіх (П. Загребельний);

г) 'дуже лаяти / сварити + дошкуляти критикою' (*давати (задавати) / дати (задати) перцю (1)*) (контекст 8):

⁽⁸⁾ – І йому [Шаповалові], й Денису Панасовичу я давав перцю, незважаючи ні на ордени, ні на роки! (П. Автомонов);

д) 'дуже вилаяти + покритикувати' (*нам'яти (наскубти) / наминати (скубти) чуб (чуба, чуприну) (2)*) (контекст 9):

⁽⁹⁾ У них хто хитрий, то і старший, І знай всім наминає парші, Чуприну всякому скубе (І. Котляревський);

1 Цифри у дужках указують на значення багатозначного фразеологізму, подане в словнику. Якщо фразеологізм однозначний, числовий показник не використовується.

е) 'гостро критикувати + сварити + надмірна вимогливість' (*давати / дати прочуханки (прочухана)* (3)) (контекст 10):

⁽¹⁰⁾ Шольц саме увійшов до лейтенанта Боша – комендант викликав його, щоб дати прочухана після поїздки в сусіднє село (С. Голованівський).

2.2 Прокляття (англ. 'curse'). Прокляття інтерпретується як різке засудження когось-небудь, що часто свідчить про безповоротний розрив з ним і супроводжується зловісним побажанням, пророцтвом. В українській фраземіці зафіксовані прокляття з побажаннями лиха та всього недоброго: *бодай (щоб) ти (він, вона і т. ін.) скапав, як віск*, лайл.; *сіль тобі на язик [печина в зуби (у вічі)]* (контекст 11):

⁽¹¹⁾ [Баба Олена:] Знову цей сатана, бодай ти скапав, як віск! Знову уста мені замурує... (Я. Галан).

2.3 Піддражнювання (англ. 'teasing'). Навмисне спричинення переживання відображає фразема *грати на нервах* (контекст 12):

⁽¹²⁾ – Васька! Досить мені на нервах грати (Б. Антоненко-Давидович).

2.4 Насмішка (англ. 'ridicule'). Висміювання чийхось дій, вчинків межує в українській фраземіці з уїдливіми насмішками, жартами, глузуванням, кепкуванням: *(брати / взяти на бас (на баса); брати / взяти на пушку (на понт)* (2); *брати (піднімати) / взяти (підняти) на глум (на глузи, на сміх); здіймати на глум; (брати / взяти на Бога* (1); *брати на кпини (на кпин, діал. на кпи))* (контексти 13-15):

⁽¹³⁾ – Чи не задаються дівчата? – Чи не хочуть вони просто узяти нас на пушку? (Г. Коцюба);

⁽¹⁴⁾ Язикатий подоляк вічно бере на глум Гришині романи з вертихвістками (О. Гончар);

⁽¹⁵⁾ Христя ніяк не могла второпати – жартують із нею, беруть на Бога чи правду кажуть? (Є. Гуцало).

В українській фраземіці зафіксовані ситуації насміхання:

а) не в слухний час (*смішки (підсмішки, хахи) строїти*) (контексти 16-17):

⁽¹⁶⁾ – У задніх рядах – не перешіптуйтеся. Вас запросили не смішки строїти (В. Логвиненко);

⁽¹⁷⁾ – Підсмішки строїш, – брязнув [Данило] об підлогу кошиком (Ю. Мушкетик);

б) через ображення когось в'їдливіми репліками, дошкульними словами; обзивання когось, давання прізвиська (*пришивати (пришпилювати) квітки / пришити (пришпилити) квітку; пришпилювати латки*) (контексти 18-20):

⁽¹⁸⁾ З кожного насміхається [Печериця], кожному квітки пришиває, а сам же то? Якби глянув у воду на свою вроду (Панас Мирний);

⁽¹⁹⁾ Ятрівка таку квітку пришпилить, що і через тиждень сорому не збудешся (Г. Квітка-Основ'яненко);

⁽²⁰⁾ – Усякий думає: «Пришпилюють мені латки, давай буду й я пришпилювати іншим!» (І. Франко);

в) зі злом, недоброзичливістю (*скалити зуби, зневажл.* (2)) (контекст 21):

⁽²¹⁾ Спочатку насміхалися [люди]. Першим озвався Грицько Тихолаз – панський чередник. – Чого, каже, зуби скалите над людською бідною! (В. Речмедін).

2.5 Погрози (англ. 'threat'). Широко представлені в аналізованому матеріалі обіцянки заподіяти яке-небудь зло, неприємність:

а) уживається для вираження погрозного запевнення у тому, що хто-небудь ніколи не прийде до когось або кудись (*[i] духу не буде; ноги не буде; нога [школи (більше)] не ступить (не буде)*) (контексти 22-26):

⁽²²⁾ А він, виявляється, з тих, що тільки й уміють конфліктувати, озлоблювати проти нас... Духу ж тепер його не буде в нашому закладі! (О. Гончар);

⁽²³⁾ – Ось заява .. Ноги моєї більше у вашому цеху не буде (В. Собко);

⁽²⁴⁾ – Весною житиму без вікон і дверей, а до того шкуродера нога моя не ступить (М. Стельмах);

⁽²⁵⁾ Віддавши ті гроші, що старий залишив Йосипові, закликав [Яків], що його нога ніколи не буде у невістчиному дворі! (Панас Мирний);

⁽²⁶⁾ Він того [насмішок] не дозволить, він зараз же забере своє манаття, і нога його більше не буде між тих насмішкуватих людей (Ю. Збанацький);

б) уживається як погроза і виражає побажання жорстоко розправитися з ким-небудь, вчинити помсту (*і кісток [своїх] не позбирати* (1); *й кісточок не позбирати*) (контекст 27):

⁽²⁷⁾ – Зась, пани, до нашої землі! Зась, бо й кісток своїх не позбираєте! – підіймає [Гончар] кулака (М. Стельмах);

в) уживається як застереження, погроза, попередження або порада поводити себе по-іншому, краще, не говорити зайвого і т. ін. (*легше на поворотах; полегше на поворотах*) (контексти 28-30):

⁽²⁸⁾ – Може б, ви легше на поворотах, товаришу Кульчицький, – скипів Мірошниченко. – Ця дрібнобуржуазна стихія вас хлібом годує і кров'ю своє зерно захищає (М. Стельмах);

⁽²⁹⁾ – Ти гляди мені! Бо я теж гарячий... Ти легше на поворотах! (А. Головка);

⁽³⁰⁾ – Може, ти й стрельнув тоді навмисне коло моєї хати. – Ну-ну! Полегше на поворотах, – чмихнув Кукса (В. Кучер).

2.6 Лайка, лихослів'я (англ. 'swearing'). Гостру суперечку, передають фраземи зі значеннями 'дуже лаяти, сварити кого-небудь' (*давати / дати дрозда* (1); *давати / дати духу* (1); *давати (задавати) / дати (задати) жару* (1)) (контексти 31-33):

⁽³¹⁾ Михайло підтримав пропозицію страйкарів, за що йому начальство пізніше дало дрозда і розгнівалося (В. Винниченко);

⁽³²⁾ Вдаючи байдужого, Роман питає: Знову духу давала?.. – Ні-ні..., – каже Андрій, дивлячись в бік села. – Постояла трошки та й пішла (В. Бабляк);

⁽³³⁾ Чутно голоси з народу: «Ага! піймалися! Задасть тепер вам гуменя жару» (Панас Мирний).

Лайка супроводжується:

а) докорами й образами (*знімати / зняти стружку*) (контекст 34):

⁽³⁴⁾ Послано механіка з наказом: знайти Гаркавенка, передати, що начальство зніме з нього залізну стружку, й привести за всяку ціну на господарство (Є. Гуцало);

б) докорами й осудом (*давати / дати (надавати) чортів* (3)) (контекст 35):

⁽³⁵⁾ Ну, та й давали ж йому дячки на цих зборах чортів, але насіння таки одержав... (М. Стельмах);

в) непристойними словами (*садити чортами*) (контекст 36):

⁽³⁶⁾ Садила [Маланка] чортами так обережно, так делікатно, як тільки можна було в неділю, по службі Божій (М. Коцюбинський).

Грубі, недобррозичливі слова та вирази, вживані щодо кого-небудь, і поширення непідтверджених дійсними фактами чуток, звісток передають фраземи *перетирати* (*перебирати, переминати* і т. ін.) / *перетерти* (*перебрати, перем'яти* і т. ін.) *на зубах* ('пліткувати, лихословити про кого-небудь'); *точити / поточити язика* (1) ('недобррозичливо висловлюватися про когось, лихословити на чию-небудь адресу') (контекст 37-39):

⁽³⁷⁾ А в гостинній панійки скрекотять, як ті сороки: без сорому [сорому] кожного на зубах перетирають (Панас Мирний);

⁽³⁸⁾ Знову почав Грицько гукати на всю хату, перетираючи та переминаючи на зубах не тільки Пріську з Христею, а й увесь рід їх (Панас Мирний);

⁽³⁹⁾ Михайлові шкода стало дівчину, що зараз село точить язика на ній (М. Томчаній).

2.7 Невербальні знаки (англ. ‘nonverbal emblems’). До продуктивних невербальних знаків у рамках досліджуваної проблематики належить погляд, що виражає неприхильність, недружелюбність (*блїмнути очима (оком)*) (контексти 40-41):

⁽⁴⁰⁾ Жук тільки грізно блїмнув очима, коли Попенко опинивсь за столом (Панас Мирний);

⁽⁴¹⁾ Левко не сподївався на таке нахабство. Він сердито блїмнув очима на Дзвонаря (М. Стельмах).

Недоброзичливе ставлення корелює в український фраземіці з:

а) з підозрою до кого-небудь, незадоволенням кимось (*поглядати скоса (зизом, скрива і т. ін.)*) (контексти 42-44):

⁽⁴²⁾ – Старий Навроцький – людина проста, чесна, він одразу полюбив мене, а мачуха й досі скоса поглядає на мене (І. Нечуй-Левицький);

⁽⁴³⁾ Гаряча пора на полі давно перейшла, і хазяїн скоса поглядав на своїх наймитів, ніби шукаючи нагоди потурити з двору (І. Муратов);

⁽⁴⁴⁾ – Не до смаку це припало Мамаєві. Бачу, зизом поглядає на самого князя (О. Ільченко);

б) з незадоволенням і сердитістю (*зизим оком*, зі сл. дивитися, оглядати і т. ін.) (контекст 45):

⁽⁴⁵⁾ День у день наїзять [паничі] до нас, одне одного попереджаючи та зизим оком накриваючи (Марко Вовчок);

в) з підозрою (*колоти очима*) (контекст 46):

⁽⁴⁶⁾ Врешті Лазар з'явився. Його обступили, питали, кололи очима (М. Коцюбинський);

г) з надмірною суворістю (*холодом дихати*) (контекст 47):

⁽⁴⁷⁾ Очі в обох [сестер] голубі.., але в Магди вони порожні і холодом дихають на людей (М. Томчаній).

Висновки та перспективи дослідження. Ґрунтовний аналіз джерельної бази студіювання (з опертям на типологію вербальної агресії Домініка А. Інфанте) засвідчує, що: 1) вербальна агресія містить негативнооцінну номінацію і служить маркером негативних емоцій щодо опонента (недоброзичливість, неприхильність, недружелюбність, незадоволення, сердитість, осуд, зло тощо); 2) в український фраземіці зафіксовані всі різновиди вербальної агресії, запропоновані Домініком А. Інфанте, з актуалізацією суворої / гострої критики, дошкульної критики, критики з надмірною вимогливістю; різкого засудження із зловісним побажанням невдачі, лиха, всього недоброго; висміювання в'їдливими репліками, дошкульними словами; обзивання когось, давання прізвиська; обіцянки заподїяти яке-небудь зло, неприємність; грубих, недоброзичливих слів і виразів, вживаних щодо кого-небудь, поширення непідтверджених дійсними фактами чуток, звісток тощо; 3) критика корелює з лайкою та сваркою, тобто здебільшого супроводжувана різкими, образливими словами, висловлюванням осуду, докору з різним ступенем інтенсифікації; 4) погроза позиціонована як застереження, попередження про перехід до фізичної агресії; 5) основним невербальним знаком постає погляд.

Перспектива дослідження орієнтована на виявлення фраземної специфіки вербальної агресії в зіставному аспекті.

Література

1. *Arguments, Aggression, and Conflict: New Directions in Theory and Research* (ed. by Th. Avtgis, A.S. Rancer). Routledge, 2010. 426 p.

2. Beatty M.J. & McCroskey J.C. It's in Our Nature: Verbal Aggressiveness As Temperamental Expression. *Communication Quarterly*, 1997. Vol. 45. No 4. Pp. 446–460.
3. Infante D.A. & Wigley C.J. Verbal aggressiveness: An interpersonal model and measure. *Communication Monographs*. 1986. Vol. 53. No 1, Pp. 61–69.
4. Infante D.A. Aggressiveness. *Personality and Interpersonal Communication*. J.C. McCroskey, J.A. Daly (eds.). Newbury Park, CA : Sage, 1987. Pp. 157–192.
5. Infante D.A., Chandler T.A. & Rudd J.E. Test of an argumentative skill deficiency model of interspousal violence. *Communication Monographs*. 1989. Vol. 56. No 2. Pp. 163–177.
6. Infante D.A., Sabourin T.C., Rudd J.E. & Shannon E.A. Verbal Aggression in Violent and Nonviolent Marital Disputes. *Communication Quarterly*. 1990. Vol. 38. No 4. Pp. 361–371.
7. Infante D.A., Riddle B.L., Horvath C.L. & Tumlin S.A. Verbal aggressiveness: Messages and reasons. *Communication Quarterly*. 1992. Vol. 40. No 2. Pp. 116–126.
8. Infante D.A. & Rancer A.S. Argumentativeness and Verbal Aggressiveness: A Review of Recent Theory and Research. *Annals of the International Communication Association*. 1996. Vol. 19. No 1. Pp. 319–352.
9. Sabourin T.C., Infante D.A. & Rudd J. Verbal Aggression in Marriages A Comparison of Violent, Distressed but Nonviolent, and Nondistressed Couples. *Human Communication Research*. 1993. Vol. 20. No 2. Pp. 245–267.

Словники

Словник фразеологізмів української мови / [уклад. В. М. Білоноженко, І. С. Гнатюк, В. В. Дятчук]. Київ : Наук. думка, 2003. 1104 с.

References

1. *Arguments, Aggression, and Conflict: New Directions in Theory and Research* (2010), Ed. by Th. Avtgis, A.S. Rancer. Routledge. 426 p.
2. Beatty, M.J., McCroskey, J.C. (1997), *It's in Our Nature: Verbal Aggressiveness As Temperamental Expression*. *Communication Quarterly*. Vol. 45. No 4, pp. 446–460.
3. Infante, D.A., Wigley, C.J. (1986), *Verbal aggressiveness: An interpersonal model and measure*. *Communication Monographs*. Vol. 53. No 1, pp. 61–69.
4. Infante, D.A. (1987), *Aggressiveness*. *Personality and Interpersonal Communication*. [J.C. McCroskey, J.A. Daly (eds.)]. Newbury Park, CA : Sage, pp. 157–192.
5. Infante, D.A., Chandler, T.A., Rudd, J.E. (1989), *Test of an argumentative skill deficiency model of interspousal violence*. *Communication Monographs*. Vol. 56. No 2, pp. 163–177.
6. Infante, D.A., Sabourin, T.C., Rudd, J.E., Shannon, E.A. (1990), *Verbal Aggression in Violent and Nonviolent Marital Disputes*. *Communication Quarterly*. Vol. 38. No 4, pp. 361–371.
7. Infante, D.A., Riddle, B.L., Horvath, C.L., Tumlin, S.A. (1992), *Verbal aggressiveness: Messages and reasons*. *Communication Quarterly*. Vol. 40. No 2, pp. 116–126.
8. Infante, D.A., Rancer, A.S. (1996), *Argumentativeness and Verbal Aggressiveness: A Review of Recent Theory and Research*. *Annals of the International Communication Association*. Vol. 19. No 1, pp. 319–352.
9. Sabourin, T.C., Infante, D.A., Rudd, J. (1993), *Verbal Aggression in Marriages A Comparison of Violent, Distressed but Nonviolent, and Nondistressed Couples*. *Human Communication Research*. Vol. 20. No 2, pp. 245–267.

Slovníky

10. *Slovník frazeologizmů ukrajinského jazyka* (2003) / [uklad. V.M. Bilonozhenko, I.S. Ghnatjuk, V.V. Djatchuk]. K.: Naukova dumka. 1104 s.

Список сокращений

діал. – діалектне
зневажл. – зневажливе
і т. ін. – і таке інше
лайл. – лайливе
сл. – слово

Ж. В. Краснобаева-Черная,

*Донецкий национальный университет имени Василя Стуса,
кафедра общего и прикладного
языкознания и славянской филологии*

ТИПОЛОГИЯ ВЕРБАЛЬНОЙ АГРЕССИИ проф. ДОМИНИКА А. ИНФАНТЕ: ПОПЫТКА ФРАЗЕМНОЙ АДАПТАЦИИ

Определены и охарактеризованы проявления вербальной агрессии средствами украинской фраземики. Рассмотрены базовые составляющие терминологического аппарата теории словесной агрессивности в исследованиях Доминика А. Инфанте, его коллег и учеников. Описаны разновидности вербальной агрессии (согласно типологии проф. Доминика А. Инфанте), зафиксированные в украинской фраземике.

Ключевые слова: вербальная агрессия, Доминик А. Инфанте, конфликтная коммуникация, теория аргументативности и словесной агрессивности, фразема.

Zh. Krasnobaieva-Chorna,

*Vasyl' Stus Donetsk National University,
Department of General and Applied Linguistics and Slavonic Philology*

TYPOLOGY OF VERBAL AGGRESSION OF prof. DOMINIC A. INFANTE: AN ATTEMPT TO PHRASEMICS ADAPTATION

The study of the phenomenon of verbal aggression is devoted to a large number of foreign and domestic intelligence, processed in different schools and areas. One such research center is the School of Communication Studies at Kent State University (UK). Its brilliant representative, the world-famous Professor Dominic A. Infante, together with his colleagues and students, has developed a programmatic line of research and theory of argumentativeness and verbal aggressiveness inspiring many young communication scholars in the field.

The object of the article is verbal aggression as a component of conflict communication. The subject is phrasemes denoting a certain type of verbal aggression, selected through a continuous survey of the academic dictionary of phraseology of the Ukrainian.

Purpose: to identify and characterize the manifestations of verbal aggression (based on the typology of Dominic A. Infante) in Ukrainian phrasemics. The stated goal motivates the solution of the following tasks: 1) to outline the basic components of the terminological apparatus of the theory of verbal aggression in studies of Dominic A. Infante, his colleagues and students ('verbal aggressiveness', 'verbal aggression', 'physical aggression', 'manifestation of verbal aggression'); 2) to describe the types of verbal aggression recorded in Ukrainian phrasemics, illustrating a specific communicative situation.

Ukrainian phrasemics records all types of verbal aggression proposed by Dominic A. Infante: attack, curse, teasing, ridicule, threat, swearing, nonverbal emblems.

A thorough analysis of the source base of the study shows that: a) the verbal aggression contains a negative evaluation nomination and serves as a marker of negative emotions towards the opponent (hostility, dislike, unfriendliness, dissatisfaction, anger, condemnation, evil, etc.); b) the verbal aggression actualizes severe / sharp attack, sensitive attack, attack with excessive demands; sharp condemnation with an ominous wish of failure, disaster, all evil; ridicule with caustic remarks, insulting words; calling someone names, giving nicknames; a promise to cause some evil, trouble; rude, unfriendly words and expressions and the spread of rumors, etc.; c) the attack correlates with swearing / quarreling and is accompanied by sharp, offensive words, condemnation, reproach with varying degrees of intensification; d) the threat is positioned as a warning, a warning about the transition to physical aggression; e) the main nonverbal sign is the look.

We see the prospect of research in the further identification of the phrasemic specificity of the verbal aggression in a comparable aspect.

Key words: verbal aggression, Dominic A. Infante, conflict communication, theory of argumentativeness and verbal aggressiveness, phraseme.